

ҚОДИР ЯТИМОВ

**ГЕОГРАФИЯИ
МАТЕРИКҲО ВА
УҚЁНУСҲО**

КИТОБИ ДАРСӢ БАРОИ СИНФИ 7

Наشري 2

**Вазорати маорифи Ҷумҳурии Тоҷикистон
тавсия кардааст**

**Душанбе
«Мир издателей»
2012**

МУНДАРИЧА

Замин – сайёраи низоми офтобӣ	3
Муқаддима	5
§1. Ҳадафи омӯзиши географияи материк ва уқёнусҳо чист?	5
§2. Одамон Замини худро чӣ тавр кашф карданд ва омӯхтаанд	8
§3. Харитаи материкҳо ва уқёнусҳо	17

ФАСЛИ I. ХУСУСИЯТҲОИ АСОСИИ ТАБИАТИ ЗАМИН

Литосфера ва релефи Замин	21
§4. Пайдоиши материкҳо ва уқёнусҳо.	21
§5. Релефи замин.	27
Атмосфера ва иқлимҳои замин.	29
§6. Мавқеи атмосфера дар ҳаёти Замин. Тақсимоти ҳарорати ҳаво дар Замин	30
§7. Тақсимоти бориш дар Замин. Анбӯҳи ҳаво. Бодҳои доимӣ	34
§8. Минтақаҳои иқлими Замин	36
Гидросфера. Уқёнуси ҷаҳонӣ – қисми асосии гидросфера	39
§9. Обҳои уқёнуси Ҷаҳонӣ	39
§10. Ҳаракати доиравии ҷараёни сатҳи уқёнус	42
§11. Ҳаёт дар уқёнус.	45
§12. Таъсири мутақобилаи уқёнус бо атмосфера ва хушкӣ.	47

ФАСЛИ II. ҶУНОГУНИИ МАТЕРИКҲО ВА УҚЁНУСҲО

§13. Маҷмӯи (комплексӣ) табиӣ.	52
§14. Минтақавияти табиӣ	56

ФАСЛИ III. АҶОЛӢ. МАМЛАКАТҲОИ ҶАҶОН

§15. Сокиншавии инсон дар материкҳо	60
---	----

ФАСЛИ IV. УҚЁНУСҲО ВА МАТЕРИКҲО

Уқёнусҳо	66
§16. Уқёнуси Ором	66
§17. Олами органикӣ	70
§18. Уқёнуси Ҳинд	74
§19. Уқёнуси Атлантик	77
§20. Уқёнуси Яхбастаи Шимолӣ	83
Материкҳои Ҷанубӣ.	90
§21. Хусусиятҳои умумии табиати материкҳои ҷанубӣ	90

§22. Хусусиятҳои ҷойгиршавии зонаҳои	96
Африко	99
§23. Мавқеи географӣ	99
§24. Релеф ва сарватҳои зерзаминӣ	104
§25. Иқлим	106
§26. Обҳои дохилӣ	110
§27. Зонаҳои табиӣ	113
§28. Таъсири инсон ба табиат	120
Аҳоли ва мамлакатҳо	123
§29. Аҳоли	123
Австралия	128
§30. Мавқеи географӣ	128
§31. Иқлим. Обҳои дохилӣ	130
§32. Иттифоқи Австралия	136
Укёнусия	140
§33. Табиат, аҳоли ва давлатҳо	140
Амрикои Ҷанубӣ	145
§34. Мавқеи географӣ	145
§35. Релеф ва сарватҳои зерзаминӣ	147
§36. Иқлим	149
§37. Обҳои дохилӣ	151
§38. Зонаҳои табиӣ	155
Аҳоли ва давлатҳо	161
§39. Аҳоли	161
Антарктида	164
§40. Мавқеи географӣ	164
§41. Табиат	167
Материкҳои Шимолӣ	176
§42. Хусусиятҳои умумии табиати материкҳои шимолӣ	176
Амрикои Шимолӣ	179
Табиат	179
§43. Мавқеи географӣ	179
§44. Релеф ва сарватҳои зерзаминӣ	181
§45. Иқлим	184
§46. Обҳои дохилӣ	186
§47. Зонаҳои табиӣ	189
Аҳоли ва давлатҳо	195
§48. Аҳоли	195
Авроусиё	199
Табиат	199
§49. Мавқеи географӣ	199
§50. Релеф ва сарватҳои зерзаминӣ	202

§51. Шаклҳои асосии релеф	205
§52. Иқлим.	208
§53. Обҳои дохилӣ	213
§54. Зонаҳои табиӣ	219
§55. Зонаҳои табиӣ (давомаш)	222
Аҳоли ва давлатҳо	226
§56. Халқҳои Авруосиё	226
Сибири Ғарбӣ	231
Табиат	231
§57. Мавқеи географӣ	231
§58. Обҳои дохилӣ	234
Сибири Шарқӣ	237
Табиат	237
§56. Мавқеи географӣ	237
§60. Обҳои дохилӣ	240
Шарқи Дур	245
§61. Мавқеи географӣ	245
§62. Обҳои дохилӣ	249
Пасти Турон ва кӯҳҳои Осиёи Миёна.	253
Табиат	253
§63. Мавқеи географӣ	253
Кӯҳҳои Осиёи Миёна.	257
Табиат	257
§64. Мавқеи географӣ	257
§65. Обҳои дохилӣ	261

ФАСЛИ V. ҚИШРИ ГЕОГРАФИ

§66. Қонуниятҳои табақҳои географӣ	269
§67. Қабати географӣ – ҳонаи умумии мо	272
§68. Зери таъсири фаъолияти хоҷагии инсон тағйир ёфтани табиат	276
Рӯйхати лугатҳо ва мафҳумҳо	282
Иловаҳо	282
Мухимтарин кашфиёт ва тадқиқоти географӣ	286